

quemadmodum luxerit, indicatum est, si advertisti. Neque enim ardorem ejus nosse poteris, nisi luxisset.

11. Luxit ergo, ut supra memini, exemplo, digito, verbo: opere se ipsum, Christum indice, nosmetipsos nobis sermone declarans. Tu puer, propheta Altissimi vocaberis, ait pater; præbis enim ante faciem Domini parare vias ejus, ad dandam scientiam salutis plebi ejus. Ad dandam, inquit, non salutem: neque enim ille lux; sed scientiam salutis, ut testimonium perhibet de lumine. Scientiam, inquit, salutis, in remissionem peccatorum (Luc. i, 76, 77). Num salutis scientiam sapiens parvipendere potest? Ponamus tamen necdum venisse Joannem, necdum significasse nobis de Christo. Ubi salutem quæremus? Peccavi peccatum grande, quod sanguine vitulorum vel hircorum deleri non potest, quia non holocaustis delectatur Altissimus. Memoria mea infecta est fæce hujus amurcæ: non est novacula quæ membranam hanc radere possit, quia tota totam imbilis fæcem. Si peccati mei oblitus fuero, stultus sum et ingratus; si in memoria mea permanet, arguet me in æternum. Quid igitur faciam? Ibo ad Joannem, et audiam vocem lætitiæ, misericordiæ vocem, sermonem gratiæ, verbum remissionis et pacis. Ecce, inquit, Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. i, 29); et alibi: Qui habet sponsam, inquit, sponsus est (Joan. iii, 29). Ostendit igitur quia venit Deus, quia sponsus, quia Agnus. Quia Deus, certum est quod peccata remittere possit; sed utrum velit, adhuc in quæstione est. Vult profecto, quia sponsus est, quia amabilis est. Et Joannes amicus sponsi est, quia sponsus nisi amicos habere non novit. Et licet velit gloriosam sponsam non habentem macu-

IN VIGILIA SS. PETRI ET PAULI APOSTOLORUM.

SERMO

De triplici auxilio quod a sanctis accipimus.

1. In sanctorum Vigilis necesse est vigilare hominem spiritualem, qui solemnitates eorum celebrare desiderat in spiritu et veritate. Aliæ enim carnalium, aliæ spiritualium vigiliæ. Illi et nitidiores cultus, et epulas præparant lautiores: et fortassis in ipsis vigilis operantur opera tenebrarum, lætantur cum male fecerint et exsultant in rebus pessimis. Vos non ita didicistis Christum, qui Christum secuti estis, qui omnia reliquistis, qui vigilanti oculo vigiliarum nomen debetis attendere. Ad hoc enim vigiliæ proponuntur, ut evigilemus, si in aliquo peccato vel negligentia dormitamus, et præoccupemus faciem sanctorum in confessione. Non sic filii hujus sæculi, non sic, qui potentes sunt ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem; qui obdormierunt in flagitiis et facinoribus suis. Illud vos non lateat, quia qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt; et qui dormiunt, nocte dormiunt: et frustra sonat eis nomen Vigiliarum sanctarum, cum ipsi magis dormire studeant, quam vigilare. Vos autem non estis filii noctis, neque tenebrarum, sed lucis et

lam, aut rugam, aut aliquid ejusmodi; non tamen quærit talem (ubi enim illum inveniret?), sed talem potius ipse facit, talem sibi exhibet ipse. Audi denique quid dicat per prophetam. Vulgo dicitur: Nunquid mulier, si dormierit cum altero viro, revertetur ad virum suum priorem? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis. Revertere tamen ad me, et ego suscipiam te. (Jerem. iii, 1). Ecce quod poscit, ecce quod velit.

12. Sed tu fortassis timeas eam quam facere venit delictorum purgationem, ne ustione et scissione ossa et medullas ossium collidat, ne dolorem inferat morte graviorem. Audi: Agnus est, in mansuetudine venit cum lana et lacte, solo verbo justificans impium. Quid enim est, juxta comicum, facilius dictu? (Terent. Phorm. II, 1, 70.) Tantum, inquit, dic verbo, et sanabitur puer meus (Matth. viii, 8). Ut quid ergo deinceps hæsitemus, fratres, et non omni fiducia ad thronum gloriæ accedamus? [alias, ascendamus.] Agamus Joanni gratias, et eo mediante transeamus ad Christum, quia, ut ait ipse: Illum oportet crescere, me autem minui (Joan. iii, 36). Quomodo minui? Splendore atque, non fervore. Retraxit radios, collegit se [alias, recollegit se], ne fieret sicut is qui totum profert spiritum suum. Illum, inquit, oportet crescere, qui exhauriri non potest, de cujus plenitudine omnes accipiunt; me autem minui, cui datus est spiritus ad mensuram, et danda magis opera ut ardere semper valeam quam lucere. Præcessi solem, tanquam sidus matutinum; abscondi necesse est, orto jam sole. Non est mihi nisi modicum olei qui tuo ungar; volo illud in vase tutius quam in lampade possidere.

conversatus est, non declinavit ad dexteram, neque ad sinistram: sed viam regiam tenuit, donec veniret ad illum qui dicit, Ego sum via, veritas et vita (Joan. xiv, 6). Intuemini humilitatem operum ejus, auctoritatem verborum ejus, et tunc videbitis quomodo tam verbo quam exemplo luxerit inter homines; qualia nobis vestigia dereliquerit, ut ambulemus per ea, et non erremus in eis. Vere, juxta prophetam, Semita justis recta est, rectus callis justis ad ambulandum (Isai. xxvi, 7).

3. Sed et diligentiori intuitu confusionem nostram inspiciamus: quia homo ille similis nobis fuit passibilis, ex eodem luto formatus ex quo et nos: Quid ergo est, quod non solum difficile, sed et impossibile credimus, ut faciamus opera quæ fecit, ut sequamur vestigia ejus? Confundamur, fratres, et contremisemus ad vocem istam, si forte hæc confusio adducat nobis gloriam, si forte generet gratiam nobis timor iste. Homines isti fuerunt qui præcesserunt nos, qui tam mirabiliter processerunt per vias vitæ, ut vix eos homines fuisse credamus. Sic ergo in sanctorum festivitibus et gaudere et confundi debemus: gaudere, quia patronos præmissimus; confundi, quia eos imitari non possumus. Ita semper gaudium nostrum in hac valle lacrymarum, lacrymarum pane condiri debet, ut semper non solum extrema; sed et prima gaudii luctus occupet: quia etsi magna est gaudiorum materia, sed

maxima est dolorum. Memor fui Dei, clamat justus, et delectatus sum: sed et statim subjungit, Defecit spiritus meus, turbatus sum, et non sum locutus (Psal. lxxvi, 4, 5).

4. Quod si hæc in Vigilis uniuscujusque sancti cogitare debemus, quid faciemus in solemnitate sanctorum et summorum Apostolorum? Petrum et Paulum loquor. Sufficeret unius festivitas ad infundendam exultationem universæ terræ: sed amborum juncta est ad cumulum gaudiorum, ut quomodo in vita sua dilexerunt se, ita in morte non sint separati. Quid illis potentius dum fuerunt in terris, quorum alteri traduntur claves regni cælorum, alteri magisterium Gentium: alter Ananiam et Sapphiram occidit in verbis oris sui, alter donat quidquid donat in persona Christi; et cum infirmatur, tunc fortior est et potens? Quam potentiores sunt in cælis, qui tam potentes fuerunt in terris! Et qui nobis reliquerunt majora exempla, quam illi qui in fame et siti, in frigore et nuditate, et in omnibus illis quæ Paulus enumerat (II Cor. xi, 23-33; Hebr. xi, 36-38), jugiter sunt afflicti et demum felici martyrio regna cælestia conscenderunt? Vere nobis rubor confusionis sunt, quos vix audeamus respicere, ne dicam imitari. Oremus ergo eos ut ipsi propitium nobis reddant amicum suum, judicem nostrum, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

IN FESTO SS. PETRI ET PAULI APOSTOLORUM.

SERMO I.

De triplici custodia quam apostoli habent super nos, et de tribus gradibus conversationis nostræ.

1. Gloriosa nobis solemnitas illuxit, quam præclari martyres, matrum duces, apostolorum principes, morte clarissima consecrarunt. Isti sunt Petrus et Paulus, duo magna luminaria, quos Deus in corpore Ecclesiæ suæ constituit quasi geminum lumen oculorum. Hi mihi traditi sunt in magistros et in mediatores, quibus secure me committere possum: quia et notas mihi fecerunt vias vitæ, et mediantibus illis ad illum Mediatorem ascendere potero, qui venit pacificare per sanguinem suum et quæ in cælis, et quæ in terris sunt. Ille enim in utraque natura purissimus est, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Quomodo ergo ad illum accedere audebo, qui sum supra modum peccans peccator, qui peccavi supra numerum arenæ maris, cum ille purior, ego impurior esse non possim? Verendum ne incidam in manus Dei viventis, si illi appropinquare vel inhærere præsumpsero, quem a me tanta differentia dividit, quantum distat inter bonum et malum. Propterea dedit mihi Deus homines istos, qui et homines essent, et peccatores, et maximi peccatores, qui in se ipsis et de se ipsis discerent qualiter aliis misereri deberent. Magnorum enim criminum rei magnis criminibus facile donabunt veniam, et in qua mensura mensum est eis, remetientur nobis. Peccavit peccatum

grande Petrus apostolus; et fortassis quo grandius nullum est: et tam velocissime, quam facillime veniam consecutus est, et sic, ut nihil de singularitate sui primatus amitteret. Sed et Paulus qui in ipsa viscera nascentis Ecclesiæ tam singulariter quam incomparabiliter grassatus est, per ipsius Filii Dei vocem ad fidem adducitur, et pro tantis malis tantis bonis repletus est, ut Vas electionis fieret ad portandum nomen ejus coram gentibus, et regibus, et filiis Israel (Act. ix, 15): vas dignum, et cælestibus ferculis repletum: de quo et sanus escam, et infirmus accipiat medicinam.

2. Tales decebat humano generi pastores et doctores constitui, qui et dulces essent, et potentes, et nihilominus sapientes. Dulces, ut me blande et misericorditer susciperent; potentes, ut fortiter protegerent; sapientes, ut ad viam, et per viam ducerent quæ ducit ad civitatem. Quid Petro dulcius, qui tam dulciter ad se omnes convocat peccatores, sicut et Actus apostolici et Epistolarum ejus series attestatur? Quid illo potentius, cui et terra obedivit, cum mortuos reddidit, et mare sub pedibus ejus se calcabile præbuit (Matth. xiv, 27); qui Simonem Magum spiritu oris sui in aere attigit, qui claves regni cælorum tam singulariter accepit, ut præcedat sententia Petri sententiam cæli? Denique quodcunque ligaveris, inquit, super terram, erit ligatum et in cælis; et quodcunque solveris super terram, erit solutum in cælis (Matth. xvi, 19). Quid autem illo sa-

pientius, cui non caro et sanguis, sed Pater qui in cœlis est, sapientiam illam, quæ de cœlis est, multa largitate revelavit (65)? Libentissime Paulum sequor, qui præ nimia dulcedine luget eos qui peccaverunt, et non egerunt poenitentiam (II Cor. XII, 22): qui fortior est omni principatu et potestate (Rom. VIII, 38): qui sapientiam et medullam sacrorum sensuum non a primo vel secundo, sed a tertio cœlo largiter asportavit (II Cor. XII, 24).

3. Hi sunt magistri nostri, qui a magistro omnium vias vitæ plenius didicerunt, et docent nos usque in hodiernum diem. Quid ergo docuerunt vel docent nos apostoli sancti? Non piscatoriam artem, non scenofactoriam, vel quidquid hujusmodi est: non Platonem legere, non Aristotelis versutias inversare, non semper discere, et nunquam ad veritatis scientiam pervenire. Docuerunt me vivere. Putas, parva res est scire vivere? Magnum aliquid, imo maximum est. Non vivit qui superbia inflatur, qui luxuria sordidatur, qui cæteris inficitur pestibus; quoniam non est hoc vivere, sed vitam confundere, et appropinquare usque ad portas mortis. Bonam autem vitam ego puto, et mala pati, et bona facere, et sic perseverare usque ad mortem. Dicitur vulgo, quia qui bene se pascit, bene vivit. Sed mentita est iniquitas sibi; quia non bene vivit, nisi qui bonum facit.

4. Arbitror autem quod tu, qui in congregatione es, bene vivis, si vivis ordinabiliter, sociabiliter et humiliter: ordinabiliter tibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo. Ordinabiliter, ut in omni conversatione tua sollicitus sis observare vias tuas, et in conspectu Domini, et in conspectu proximi, cavens et tibi a peccato, et illi a scandalo. Sociabiliter, ut studeas amari, et amare; blandum te et affabilem exhibere; supportare non solum patienter, sed et libenter infirmitates fratrum tuorum, tam morum quam corporum. Humiliter, ut cum hæc omnia feceris, spiritum vanitatis studeas exsufflare, qui ex hujusmodi nasci solet; et quantumcunque illum senseris, negare omnino consensum. Sic et in patiendo malum, quoniam triplex est, triplicem providentiam adhibere te oportet. Est enim quod a te pateris, quod a proximo, quod a Deo. Primum est austeritas poenitentiae; **¶¶¶** secundum, vexatio alienæ malitiæ; tertium, flagellum correctionis divinæ. In eo quod a te pateris, debes voluntarie sacrificare; quod a proximo, patienter ferre, quod a Deo, sine murmure et cum gratiarum actione sustinere. Non sic multi filiorum Adam, qui erraverunt in solitudine, in inaquoso (Psal. CVI, 4). Erraverunt plane, et errant a via veritatis, qui in solitudinem superbiæ recedentes, sociale vitam habere non volunt, quorum singularitas associari non potest. Sed et in inaquoso; quia nullo imbre lacrymarum compuncti, in terra sterili et arenti perpetua siccitate morantur. Propterea viam civitatis habitaculi non invenerunt; quia inveterati in terra aliena,

(65) Alii editi sic legunt, *cui non caro et sanguis revelavit*, cæteris omissis.

coinquinati sunt cum mortuis, deputati cum his qui in inferno sunt.

5. Non erat ita solitarius ille, de quo sanctus Jeremias ait: *Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius, et tacebit, quia levavit se super se* (Thren. III, 27, 28). Illi erraverunt, sed iste sedebit. Semper enim illi errant corde; iste autem non sedet, sed sedebit solitarius, cum habuerit honorem singularitatis, illius videlicet judicariæ potestatis insigne, quod sancti in terra sua possidebunt, cum lætitia sempiterna erit eis. Tacebit etiam, id est cum tranquillitate iudicabit, sicut Dominus sabaoth cum tranquillitate iudicat omnia (65*). Quare? *Quia levavit se super se*, id est cum adolescens esset, et ætatis lubricæ sentiret ardores, senem induit, reliquens quod erat, assumens quod non erat. *Levavit*, inquit, *se super se*: quia non respicit ad se, sed ad illum qui est super se. Sedebit enim, et tacebit etiam modo a strepitu diabolicarum suggestionum, a strepitu carnalium desideriorum, a strepitu mundi. Felix anima, quæ linguas istas non exaudit, audiat licet: illa multum felicior, si tamen aliqua est, cui penitus non loquuntur. Hæc est sapientia, quam Apostolus loquitur inter perfectos, abscondita in mysterio, quam nemo principum sæculi hujus cognovit (I Cor. II, 6, 7). Sic me apostoli et vivere et conscendere [*alias*, credere] docuerunt. Gratias tibi ago, Domine Jesu, qui abscondisti hæc a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis istis qui te secuti sunt, et reliquerunt omnia propter nomen tuum.

SERMO II.

1. Sancti isti, quorum solemnitas hodie passio celebratur, multam nobis de se loquenti causam, multam quoque materiam præbuere. Verum ego unum timeo, ne toties audita verba salutis viles cere nobis incipiant tanquam verba. Vilis siquidem et volatilis res verbum hominis, nullius molis [*alias*, moræ], nullius ponderis, nullius pretii, nullius soliditatis. Aërem verberat, unde et verbum dicitur: etsi ut folium quod vento rapitur, effluit, et non est qui consideret. Nemo vestrum, fratres, sic accipiat, imo nemo sic despiciat verbum Dei. Dico enim vobis: Bonum illi fuisset, si non audisset homo ille. Fructus vitæ sunt verba Dei, non folia; et si folia, sed aurea sunt. Proinde non parvipendantur, non pertranseant, non prætervolent. Ipsa quoque colligite fragmenta ne pereant. Terra enim, quæ sæpius supervenientem susceperit imbrem, et non fecerit fructum, terra reproba est, proxima maledicto (Hebr. VI, 7, 8). Sic et ea quæ in Evangelio sterili ficulnea legitur, si posteaquam foderit circa eam vineæ cultor, atque miserit stercora, nihilominus sterili inventa fuerit (Luc. XIII, 6-9), nonne jam securis ad radicem illius arboris est ponenda?

2. Et ego dico vobis, si minus boni in sæcularibus invenerit, majorem in eis Dominus habiturus est

(65) Hæc periodus, *Tacebit. . . . omnia*, deest in aliis editis et quibusdam mss.

patientiam quam in nobis, quibus cœlestium consolationum pluviam voluntarium segregavit: quibus non sarculus disciplinæ, non paupertatis et vitæ stercora defuerunt. An non stercora sunt abominationes Ægyptiorum, quas immolamus Deo nostro? Stercora plane vilia ad aspectum, sed ad fructum utilia. Non refugiat hanc foeditatem, qui fecunditatem desiderat: siquidem ex deformi stercore acervus, qui portatur in agrum, formosus surget acervus manipulorum, qui reportabitur ex agro. Propterea non vilescat vobis vilitas pretiosa; sed pretiosius cunctis thesauris Ægypti, Christi improperium æstimate. Verumtamen terrenum habentibus sterquilinum, ipsa quoque cœlestis non deest pluvia: quæ est orationum devotio, jucunda ruminatio psalmodiæ, dulcis meditatio, consolatio Scripturarum. Denique et hæc ipsa pluvia est, quam accipitis per os meum, si quando de flumine, cujus impetus lætificat Dei civitatem, et torrente voluptatis illius aliqua super vos, dum de eis loquimur, stillicidia stillare contigerit.

3. Sed necesse habeo interdum circumfodere, quandoquidem posuerunt me custodem et cultorem in vineis. Heu! qui meam non colui, nec custodivi, necesse habeo tamen, dum hunc occupo locum, et circumfodere nonnunquam, et apponere stercora. Molestum id quidem, sed dissimulare non audeo: sciens multo amplius securim nocituram, quam sarculum; ignem, quam fimum. Itaque et arguere, et increpare interdum necesse est: nec ignoro fimum esse verbum increpatorium (66), verbum improperii, et quod si non excuset necessitas, ipsum quoque minus deceat proferentem. Sed quid agimus, quod hoc fimo etsi aliquos impinguari, sed alios plane et lapidari, et indurari videmus? Hinc namque scriptum est: *De stercore boum lapidabitur piger* (Eccli. XXII, 2). An non impinguatur, qui increpatus benigne accipit, mansuete respondet, libenter emendare conatur? Hæc plane salabris et fecunda impingatio est, ut corripiat me justus in misericordia, et increpet; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Ex ea siquidem pinguedine, quam generat oleum peccatoris, abundantius pullulant spinæ et tribuli, et omnis radix amaritudinis germinat copiosius. Itaque qui justorum increpationem misericordiam nominat, satis indicat quemadmodum suscipienda sit, quam benigno animo, quam devota mente; quantaque ei gratia sit habenda. Sic enim accipientibus nobis erit impingatio salubris, non fertilis vitiorum, quemadmodum oleum peccatoris, sed fructus illius, quem secundum Apostolum habemus in sanctificatione (Rom. VI, 22). Quid autem facimus tibi, o piger, quid ad hanc misericordiam irritaris magis, et exasperaris? Nonne bonum fimum sparsi in agro tuo? Unde ergo lapides habet? Sed tu, inimice homo; quoniam qui diligit iniquitatem, odit animam suam (Psal. X, 6): tu, inquam, inimice homo, hoc fecisti; qui desidiam tuam non

(65) Codices nonnulli addunt, *verbum amarum*, quod in aliis editis et scriptis deest.

executere, sed excusare pergens, fimum tibi pervertis in lapides, et unde impinguari debueras, lapidaris. Hæc ideo dicta sunt, fratres, ut noveritis quam benigne audiendum sit, quam devote suscipiendum, quam sollicitè conservandum quidquid ad animarum salutem pertinet, et non sicut verbum hominum, sed sicut (quod vere est) verbum Dei, sive illud consolatorium, sive commonitorium, sive etiam increpatorium audiatur (*alias*, videatur). Excessi, fateor, ipsius propemodum festivitatis oblitus, sed, ut arbitror, non ad insipientiam vobis, si firmiter inhæserint animo quæ audistis.

4. Et nunc jam de solemnitate ipsa vel breviter aliquid loqui tentemus. Apostolorum Christi festus agitur dies, quibus sane plurimum a nobis honorem deberi scio; sed utrum possit aliquis exhiberi, hæsito satis. *Nimis enim honorati sunt amici tui, Deus; nimis confortatus est principatus eorum* (Psal. CXXXVIII, 17). Quid enim? si in terra adhuc positi omnia poterant, non quidem in se, sed in Christo; quid non poterunt hodie viventes in **¶¶¶** æterna felicitate cum ipso? Mortales adhuc et morituri imperium vitæ et mortis videbantur habere, solo nimirum verbo mortificantes vivos, et mortuos suscitantes: quanto magis nunc, cum honorati sunt nimis, nimis confortatus est principatus eorum? Sed quid est, fratres? cum apostolorum beata hodie memoria celebretur, nunquid nativitatis seu conversionis eorum, aut certe vitæ vel miraculorum solemnitas agitur commemoratio? Non est, fratres, nativitatis humanæ solemnitas ista, sicut paulo ante beati Joannis diem natalitium celebrastis. Ille enim nascens honoratur, quia nascitur. sanctificatus. Denique in Joanne solo celebrior est passio nativitas; quia etsi passus pro Christo est, cum pro justitia et veritate occubuit, evidentius tamen natus pro eo est, nimirum homo missus a Deo, qui in hoc natus est, et ad hoc venit in mundum, ut perhiberet testimonium veritati (Joan. I, 7). Sed neque conversionem apostolorum, aut eorum miracula hodie recensemus, sicut certis diebus aliis, alterius quidem conversio, alterius de carcere liberatio facta per angelum festivo Ecclesiæ gaudiis ad memoriam revocatur. Mortem specialius veneramus, qua nihil inter homines humano iudicio plus horretur.

5. Considerate, fratres, Ecclesiæ sanctæ iudicium, secundum fidem, non secundum faciem iudicantis. Mortem siquidem apostolorum in eorum recoli solemnitate præcipua. Hodie nimirum Petrus crucifixus est, hodie decollatus est Paulus. Hæc hodiernæ causa festivitatis, hæc præsentium materia gaudiorum. In his igitur festum agens diem et lætum, sine dubio spiritum sponsi habet Ecclesia, spiritum Domini: cujus conspectu, sicut habes in psalmo: *Pretiosa est mors sanctorum* (Psal. CXV, 15). Quantos enim, dum paterentur apostoli, credimus adfuisse, qui nequaquam pretiosis mortibus illorum inviderent? Visi sunt enim oculis insipientium mori, et

æstimata est afflictio exitus eorum, et sic quidem visi sunt oculis insipientium mori: *Mihi autem*, ait Propheta, *nimis honorati sunt amici tui, Deus; nimis confortatus est principatus eorum*. Fratres, amici Dei mori videntur oculis insipientium; sed in oculis sapientium judicantur potius obdormire. Denique et Lazarus dormiebat, quia amicus erat (*Joan. xi, 11*): et cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini (*Psal. cxxvi, 2, 3*).

6. Studeamus, fratres, vivere vita justorum, sed morte eorum mori multo magis desideremus. Sapientia enim justorum novissima præfert, ibi nos judicans, ubi nos invenerit. Omnino necesse est vitæ præsentis finem futuræ cohærere principio, nec ibi tolerabilis dissimilitudo est. Sicut enim si quis duo sibi, ut ita dixerim, cinetoria consuere aut colligare voluerit, minus de reliquis partibus curans, ipsa quæ sibi copulanda sunt capita, uniformiter parat, ne dissideant a se ipsis; ita dico vobis, quantumlibet extiterit conversatio spiritualis, si carnalis fuerit consummatio nostræ, vitæ illi spirituali penitus non cohæret, nec caro et sanguis regnum Dei poterunt possidere. *Fili, ait Sapiens, memorare novissima tua, et non peccabis* (*Eccli. vii, 40*). Nimirum quod hæc maxime recordatio faciat timoratum; timor expellat peccatum, negligentiam non admittat.

7. Hinc et Moyses de quibusdam: *Utinam, ait, saperent, et intelligerent, ac novissima providerent!* (*Deut. xxxii, 29*). In quibus utique verbis tria quædam nobis video commendari; sapientiam, intelligentiam, providentiam. Arbitror sane tribus eas assignari posse temporibus, ut æternitatis quædam imago reformari videatur in nobis, præsentia moderantibus per sapientiam, præterita per intelligentiam dijudicantibus, novissima providentibus ad cautelam. Hæc nempe spiritualis est exercitii summa, hæc studii spiritualis; ut sapienter disponamus præsentia nostra, recogitemus in amaritudine animæ nostræ, præterita, futura quoque **993** sollicite provideamus. *Sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc sæculo*, ait Apostolus (*Tit. ii, 12*): videlicet in præsentis sobrietatis observetur: ut justa satisfactione præterita, quæ nobis sine fructu salutis præteriere, tempora redimantur; ut pietatis clypeum imminentibus de futuro periculis opponamus. Sola est enim quæ ad omnia valet pietas, cultus scilicet Dei humilis et devotus: hæc aliter nobis est providere novissima, nisi ut universa, quæ nobis imminere videntur pericula, sedula nobiscum cogitatione versantes, discamus de nostra omnino industria, magis autem de nostris diffidere meritis, et soli divinæ nos protectioni committere pio quodam mentis affectu, et affectu [*alias deest et effectu*.] piæ intentionis in ipsum, ejus datum optimum, et donum perfectum est consummatio felix, et mors pretiosus.

8. Habes in Evangelio tria hæc ipsa, tibi sermone Domini commendata: *Beati*, inquit, *pauperes, beati mites, beati qui lugent* (*Matth. v, 3-5*). Beati qui futura sapiunt, præ desiderio cælestium interno

A quodam sapore mentis præsentia respuentes. Beati qui novissima provident, in mansuetudine suscipientes insitum verbum, quod eorum salvare animas potest, et pietate cordis ad futuram tendunt hæreditatem. Beati qui pristinum intelligentes errorem, crebris lavant lacrymis lectum suum. Vides quid optat vir sanctus, quid obtinere cupit eis, pro quibus orat? *Utinam, inquit, saperent, et intelligerent, ac novissima providerent!* Ac si manifestius dicat: *Utinam* esset in eis spiritus sapientiæ, et intelligentiæ, atque consilii! *Utinam* hæc in nobis inveniantur, fratres, ut suaviter omnia nostra per sapientiam disponamus, ut intellectu præterita peccata damnemus, ut provideamus futura consilio! *Utinam* sapiamus ad præsentis vitæ moderationem! *utinam* intelligamus ad præteritæ correctionem! *utinam* devota in Deum fide provideamus, ut felicem habeamus, ipso miserante, consummationem! Hic enim est funiculus triplex, quo trahimur ad salutem; ordinata conversatio, rectum iudicium, fides devota.

SERMO III.

De lectione libri Sapientiæ: « Hi sunt viri misericordiæ. » (*Eccl. xlii, 10, 11.*)

1. Merito, fratres, apostolis sanctis attribuit mater Ecclesia, quod in Sapientiæ libris legitur: *Hi sunt viri misericordiæ, quorum justitiæ oblivionem non acceperunt: cum semine eorum permanent bona*. Sunt enim hi plane viri misericordiæ, sive quia misericordiam consecuti, sive quia misericordia pleni, seu quia misericorditer a Deo nobis donati sunt. Et vide quam misericordiam consecuti sunt. Paulum interroga de se ipso, vel magis sponte confitentem ausculta. *Qui fui blasphemus, et persecutor, et iniquus; sed misericordiam consecutus sum* (*I Tim. i, 13*). Quis enim non audivit quanta mala fecerit sanctis in Jerusalem? nec solum in Jerusalem, sed et per totam Judæam insanæ ferebatur habenis, ut Christi membra laniaret in terris. Denique hac furia vectus ibat, sed præventus a gratiæ est. Ibat spirans minarum et cædis in discipulos Domini, et discipulus Domini factus est, cui ostenderetur quanta eum oporteret pro nomine ipsius pati. Ibat dirum toto corpore virus exhalans, et subito in electionis vas mutatus est, ut jam cor illius eructaret verbum bonum, verbum pium, et diceret: *Domine, quid me vis facere?* (*Act. iv.*) Hæc utique, hæc mutatio dexteræ Excelsi. Merito proinde loquebatur: *Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quoniam Dominus Jesus venit peccatores salvos facere quorum primus ego sum* (*I Tim. i, 15*). Hoc ergo apud beatum Paulum fiduciæ et consolationis accipite, fratres, ut ad Dominum jam conversos non nimis cruciet præteritorum, conscientia delictorum; sed tantum humiliet vos, sicut et ipsum. *Ego sum, inquit, minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei* (*I Cor. xv, 9*). Ita et nos humiliemur sub potenti manu Dei, et fiduciam habeamus, **991** quia et nos misericordiam consecuti sumus, abluti sumus, sanctificati sumus. Et hoc quidem omnibus nobis

quoniam omnes peccavimus, et egemus hac gloria Dei.

2. Verum apud beatum Petrum aliud habeo quod apponam, eo carius, quo rarius; et quo singularius, eo sublimius. Nam peccavit Paulus, sed ignorans fecit in incredulitate sua: Petrus cum cecidit, apertos habebat oculos. Porro ubi abundavit delictum, ibi superabundavit et gratia. Eorum siquidem qui peccant antequam Deum noverint, antequam miserationes ejus experti sint, antequam portaverint jugum suave et onus leve, priusquam devotionis gratiam, et consolationes acceperint Spiritus sancti; eorum, inquam, copiosa redemptio est. Et tales omnes nos fuimus. At eorum qui post conversionem suam peccatis et vitiis implicantur, ingrati acceptæ gratiæ, et post missam manum ad aratrum retro respiciunt, tepidi et carnales facti, aut post agnitam viam veritatis retro eunt apostatæ manifesti: eorum utique perpaucos invenias, qui post hæc redeant in gradum pristinum, sed magis in sordibus positi sordescant adhuc. Super quos propheta deplorat: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? et: Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora* (*Thren. iv, 1, 5*).

3. Nec tamen si quis hujusmodi est, desperamus de eo, tantum ut resurgere velit cito. Quanto enim diutius permanebit, tanto evadet difficilius. Beatus vero qui tenebit, et allidet parvulos Babylonis ad petram: etenim si creverint, vix poterunt superari. Filioli, hæc dico ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, qui potest quod nos minime possumus: tantum qui cecidit, non adjiciat in malum ut profundius cadat, sed magis ut resurgat, confidens quod nec ei negabitur venia, si tamen ex corde confiteatur peccata sua. Si enim is, de quo loquimur, Petrus post tam gravem lapsum ad tantam rediit eminentiam sanctitatis; quis de cætero desperet, si tantum egredi voluerit peccatis? Attende quod scriptum est: *Egressus foras, flevit amare* (*Matth. xxvi, 75*). In egressu confessionem oris, in amaro fletu compunctionem cordis intellige. Et attende, quod tunc primum recordatus est verbi quod dixerat Jesus: tunc primum cordi fuit verbum, pro prædicta fuerat ejus infirmitas, cum evanuit præsumpta temeritas. Væ tibi, qui post lapsum fortiosem te nobis exhibes. Utquid tam rigidus es in tuam ipsius perniciem? Inclinare potius, ut melius erigaris, et ne prohibeas frangi quod distortum est, ut possit melius solidari. Quid indignaris increpanti gallo? tibi potius indignare. *Pluviam voluntariam, ait Psalmista, segregabis, Deus, hæreditati tuæ, et infirmata est*. Bona infirmitas, quæ segregatur hæreditati, quæ medicum non repellit. Induratos enim, tanquam vas figuli in virga ferrea conteret: et hæreditas infirmata est, ait, *tu vero perfecisti eam* (*Psal. lxxvii, 10*).

4. Audistis certe quam misericordiam consecuti sint apostoli nostri, ut jam nemo ex vobis super peccatis præteritis ultra quam necesse sit confundatur, in cubili conscientiæ suæ compunctus. Quid

enim? forte peccasti in sæculo; nunquid amplius Paulo? Quod si et ipsa in religione; nunquid plus Petro? Attamen illi in toto corde penitentiam agentes, non modo salutem, sed et sanctitatem consecuti sunt; etiam et salutis ministerium, et magisterium adepti sunt sanctitatis. Et tu ergo fac similiter, quoniam propter te Scriptura loquitur, viros illos esse misericordia: utique propter multam misericordiam, quam consequi meruerunt.

5. Potes tamen in hoc verbo etiam illud non inconvenienter accipere, viros misericordiæ fuisse apostolos, id est plenos misericordia, seu viros misericordiæ, id est misericorditer datos Ecclesiæ universæ. Scimus enim quod viri isti nec sibi vivere, nec sibi mortui sunt, sed ei qui pro ipsis mortuus est; magis autem nobis omnibus propter illum. Quantum enim proderit nobis eorum justitia, quando ipsa quoque, sicut **995** ostensum est, tantum profuere peccata? Pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, etiam et mors ipsa. Etenim in conversione continentiam, in prædicatione sapientiam, in passione sua patientiam nobis beati apostoli contulerunt. Quartum usque hodie conferre non cessant misericordia pleni, quod est sanctarum fructus orationum. Quamvis et in ipsa eorum vita adhuc invenias quod annumeres, fiduciam scilicet, quam nobis miraculorum exhibitione præbuerunt. Et quis enumeret quam multa nobis per eos beneficia provenerunt? Bene ergo de eis Scriptura loquitur: *Quoniam hi sunt viri misericordiæ; et addidit: Quorum justitiæ oblivionem non acceperunt* (*Eccli. xlii*).

6. Vis ut nec tua accipiat oblivionem? A triplici cave periculo: et florebit in æternam ante Dominum. Legis enim: *Quia tepidus es, incipiam te emovere ex ore meo* (*Apoc. iii, 16*); legis: *Si averterit se justus a justitia sua, etc., omnium justitiarum ejus non recordabor* (*Ezech. xviii, 24*); legis quibusdam dicendum in iudicio: *Non novi vos* (*Matth. vii, 23*); illis sine dubio, qui receperunt mercedem suam. Ergo omnis justitia tepida, omnis transitoria, omnis vendita, erit in oblivione coram Deo. Sed non ita apostolorum justitiæ. Quod ex eo satis apparet, quod sequitur: *Cum semine eorum permanent bona*. Mænent enim usque hodie in nobis apostolorum vestigia; et eorum religio, quia ex Deo est, non potest dissolvi. Vestes Israelitici populi quadraginta annis in deserto perseveraverunt integræ (*Deut. viii, 4*); multo magis apostolorum vestes super jumentum Salvatoris impositæ. *Cum semine, inquit, eorum*. Quod est semen, quia secutus adjungit: *Hæreditas sancta nepotes eorum?* Idem profecto et semen sunt, et nepotes. Meministis credo: scientibus enim legem loquor: meministis, inquam, legalis mandati, ut suscitaret frater superstes semen fratri defuncto sine semine (*Gen. xxxviii, 8*; *Deut. xxv, 5*). Quis sine semine? *Singulariter, ait, sum ego donec transeam* (*Psal. cxi, 10*). Ideoque resurgens: *Vade, inquit, dic fratribus meis* (*Joan. xx, 17*). Ac si dicat: Fratres sunt, faciant quod fratres. Ergo per Evan-

gelium ipsi nos genuerunt; non tamen sibi, sed Christo, quia per Evangelium Christi. Hinc et quod moleste tulit Paulus quosdam eorum dici, a quibus geniti fuerant per Evangelium, indignans adversus eos qui dicebant: *Ego sum Pauli, ego sum Cephæ,*

IN ASSUMPTIONE B. V. MARIE.

SERMO I.

De gemina susceptione, Christi scilicet et Mariæ.

1. Virgo hodie gloriosa cœlos ascendens, supernorum gaudia civium copiosis sine dubio cumulavit augmentis. Hæc est enim, cujus salutationis vox et ipsos exsultare facit in gaudio, quos materna adhuc viscera claudunt (*Luc. 1, 41*). Quod si parvuli necdum nati anima liquefacta est ut Maria locuta est, quid putamus quænam illa fuerit cœlestium exultatio, cum et vocem audire, et videre faciem, et beata ejus frui præsentia meruerunt? Nobis vero, charissimi, quæ in ejus Assumptione solemnitate occasio, quæ causa lætitiæ, quæ materia gaudiorum? Mariæ præsentia totus illustratur orbis: adeo ut et ipsa jam cœlestis patria clarius rutillet virgineæ lampadis irradiata fulgore. Merito proinde resonat in excelsis gratiarum actio et vox laudis; sed plangendum nobis quam plaudendum magis esse videtur. Quantum enim de ejus præsentia cœlum exultat, nunquid non consequens est, ut tantum luceat hic noster inferior mundus ejus absentiam? Cesset tamen querela nostra, quia nec nobis hic est manens civitas; sed eam inquirimus, ad quam hodie Maria benedicta pervenit. In qua si conscripti cives sumus, dignum profecto est etiam in exilio, etiam super flumina Babylonis ejus nos recordari, ejus communicare gaudiis, ejus participare lætitiâ, maximeque **996** eam, quæ tam copioso impetu lætificat hodie civitatem Dei, ut sentiamus et ipsi stillicidia stillantia super terram. Præcessit nos regina nostra, præcessit, et tam gloriose suscepta est, ut fiducialiter sequantur Dominam servuli clamantes: *Trahe nos post te; in odorem unguentorum tuorum curremus* (*Cant. 1, 3*). Advocatam præmisit peregrinatio nostra, quæ tanquam Judicis mater, et mater misericordiæ, suppliciter et efficaciter salutis nostræ negotia pertractabit.

2. Pretiosum hodie munus terra nostra direxit in cœlum, ut dando et accipiendo felici amicitiarum fœdere copulenter humana divinis, terrena cœlestibus, ima summis. Illo enim ascendit fructus terræ sublimis, unde data optima, et dona perfecta descendunt. Ascendens ergo in altum virgo beata, dabit ipsa quoque dona hominibus. Quidni daret? Siquidem nec facultas ei deesse poterit, nec voluntas. Regina cœlorum est, misericors est; denique mater est unigeniti Filii Dei. Nihil enim sic potest potestatis ejus seu pietatis magnitudinem commendare: nisi forte aut non creditur Dei Filium honorare matrem; aut dubitare quis potest omnino in affectum charitatis transisse Mariæ viscera, in qui-

A ego Apollo (*I Cor. 1, 12; I Cor. III, 4*); Christi magis omnes et fieri volens, et dici. Itaque semen apostolorum sumus per prædicationem; sed per adoptionem et hæreditatem semen Christi, et apostolorum nepotes.

bus ipsa quæ ex Deo est charitas novem mensibus corporaliter requievit.

3. Et hæc quidem propter nos dixerim, fratres, sciens difficile esse ut in tanta inopia charitas illa perfecta, non quærens quæ sua sunt, valeat inveniri. Ut tamen interim sileam beneficia, quæ pro illius glorificatione consequimur; si eam diligimus, gaudebimus utique, quia vadit ad Filium. Plane, inquam, congratulabimur ei, nisi forte, quod absit! inventrici gratiæ omnimodis inveniamur ingrati. Quem enim in castellum mundi hujus intrantem prius ipsa susceperat, ab eo suscipitur hodie sanctam ingrediens civitatem. Sed cum quanto putas homore, cum quanta putas exultatione, cum quanta gloria? Nec in terris locus dignior uteri virginalis templo, in quo Filium Dei Maria suscepit; nec in cœlis regali solio, in quo Mariam hodie Mariæ filius sublimavit. Felix nimirum utraque susceptio; ineffabilis utraque, quia utraque inexcogitabilis est. Utquid enim ea hodie in ecclesiis Christi evangelica lectio recitatur, in qua mulier benedicta in mulieribus excepisse intelligitur Salvatore? Credo ut hæc quam celebramus, ex illa susceptione aliquatenus æstimetur, imo ut juxta illius inæstimabilem gloriam inæstimabilis cognoscatur et ista. Quis enim, etiamsi linguis hominum angelorumque loquatur, explicare queat quemadmodum superveniente Spiritu, obumbrante virtute Altissimi, caro factum sit Verbum Dei, per quod facta sunt omnia; et Dominus majestatis quem non capit universitas creaturæ, intra virgineæ sese clausit viscera factus homo?

4. Sed et illud quis vel cogitare sufficiat, quam gloriosa hodie mundi regina processerit, et quanto devotionis affectu tota in ejus occursum cœlestium legionum prodierit multitudo; quibus ad thronum gloriæ canticis sit deducta; quam placido vultu, quam serena facie, quam lætis [*alias, divinis*] amplexibus suscepta a Filio, et super omnem exaltata creaturam, cum eo honore, quo tanta mater digna fuit, cum ea gloria, quæ tantum deicit Filium? Felicia prorsus oscula labii impressa lactentis, cui virgineo mater applaudebat in gremio. Verum nunquid non feliciora censebimus, quæ ab ore sedentis in dextera Patris hodie in beata salutatione suscepit, cum ascenderet ad thronum gloriæ, epithalamium canens, et dicens: *Osculetur me osculo oris sui?* (*Cant. 1, 4*.) Christi generationem, et Mariæ assumptionem quis enarrabit? Quantum enim gratiæ in terris adepta est præ cæteris, tantum et in cœlis obtinet gloriæ singularis. Quod si oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se: quod præparavit

gignenti se, et, quod omnibus est certum, diligenti præ omnibus, quis loquatur? Felix plane Maria, et multipliciter felix, sive cum excipit Salvatorem, sive cum a Salvatore suscipitur: utrobique miranda dignitas Virginitatis matris: ubique **997** amplectenda dignato majestatis. *Intravit, inquit, Jesus in quoddam castellum, et mulier quædam excepit illum in domum suam* (*Luc. x, 38*). Sed laudibus magis vacandum est, quod festivis præconiis hæc dies debeatur. Quia vero copiosam nobis materiam lectionis hujus verba ministrant; cras quoque, convenientibus nobis in unum, communicandum erit sine invidia quod fuerit desuper datum, ut in memoria tantæ Virginitatis non modo affectus devotionis excitetur, sed et mores ædificentur ad profectum conversationis, in laudem et gloriam Filii ejus Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO II.

De domo mundanda, ornanda, implenda.

1. *Intravit Jesus in quoddam castellum, et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam* (*Luc. x, 38*). Opportune satis hoc mihi loco prophetica exclamatio assumenda videtur: *O Israel, quam magna est domus Domini, et ingens locus possessionis ejus!* (*Baruch III, 24*.) An non ingens, cujus comparatione castellum dicitur terræ hujus spatiosissima latitudo? an non ingens patria et regio inæstimabilis, quando ab ea Salvator adveniens, cum ingrederetur orbem terræ, dicitur introire castellum? Nisi forte castellum quis aliud intelligendum putet, quam atrium fortis armati, principis mundi hujus, cujus vasa diripere fortior supervenit (*Luc. XI, 21, 22*). Festinemus in illam ingredi beatitudinis amplitudinem, fratres, ubi nemo alium coangustat: ut possimus cum omnibus sanctis comprehendere, quænam sit longitudo et latitudo, sublimitas et profundum (*Ephes. III, 18*). Neque id desperemus, quandoquidem ipse cœlestis habitator patriæ, etiam et creator, nostri hujus castelluli angustias non refugit.

2. Sed quid introisse cum dicimus in castellum? Etiam in angustissimum virginalis uteri diversorium introivit. Denique et *mulier quædam excepit illum in domum suam*. Felix mulier, quæ non jam exploratores Jericho, sed ipsum potius fortissimum exspoliatores stulti illius, qui vere ut luna mutatur; non legatos Jesu filii Nave, sed ipsum magis suscipere meruit verum Jesum Filium Dei. Felix, inquam, mulier, cujus domus Salvatore suscepto inventa est munda quidem, sed plane non vacua. Quis enim vacuum dixerit, quam salutat angelus gratia plenam? Neque hoc solum; sed adhuc quoque in eam superventurum asserit Spiritum sanctum. Ad quid putas, nisi ut etiam superimpleat eam? Ad quid, nisi ut adveniente jam Spiritu plena sibi, eodem superveniente nobis quoque superplena et superfluens fiat? Utinam fluant in nos aromata illa, charismata scilicet gratiarum, ut de plenitudine tanta omnes accipiamus! Ipsa nempe mediatrix nostra, ipsa est

A per quam suscepimus misericordiam tuam, Deus: ipsa est per quam et nos Dominum Jesum in domos nostras excipimus. Et nobis enim singulis castra sunt singula, et singulæ domus; et Sapientia pulsat ad ostia singulorum: si quis ei aperuit, introibit, cœnabitque cum eo. Est vulgare proverbium, quod multorum in ore, magis autem in corde versatur: Bonum, inquiunt, servat castellum, qui custodierit corpus suum. Sapiens tamen non sic, sed magis inquit: *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit* (*Prov. IV, 23*).

3. Esto tamen, cedendum sit multitudini; bonum castrum custodiat, qui custodierit corpus suum. illud sane quærendum quænam huic sit adhibenda custodia castro. Rectene custodisse tibi videtur anima illa corporis sui castrum, cujus membra, velut conjuratione facta, inimico ejus dominium tradidere? Sunt enim qui cum morte fœdus inierunt, pactum pepigerunt cum inferno (*Isa. XXXVIII, 15*). *Incras satius est, inquit, dilectus, et recalcitravit; incrassatus impingnatus, dilatatus* (*Deut. XXXII, 15*). Hæc plane custodia, quæ laudatur a peccatoribus in desideriis carnis suæ. Quid vobis videtur, fratres? num et in hac parte cedendum est multitudini? Absit! Paulum **998** magis interrogemus, utpote ducem strenuum militiæ spiritualis. Dic nobis, Apostole, quæ sit tui custodia castri? *Ego, ait, sic curro, non quasi in incertum; sic pugno, non quasi aerem verberans, Castigo enim corpus meum, et in servitum redigo, ne forte, cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar* (*I Cor. IX, 26, 27*). Et alio in loco: *Non regnet, inquit, peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum concupiscentiis ejus* (*Rom. VI, 12*). Utilis profecto custodia, et felix anima, quæ sic custodierit corpus suum, ut nunquam sibi vindicet illud inimicus. Fuit enim aliquando, cum hoc meum castrum tyrannidi suæ impius ille subjecerat sibi, potestative membris imperans universis. Quantum eo nocuerit tempore, præsens abhuc indicat desolatio et egestas. Heu! nec continentiæ murum in eo, nec patientiæ antemurale reliquit. Exterminavit vineas, messuit segetes, arbores exstirpavit: quippe etiam oculus iste meus deprædabatur animam meam. Denique nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea. Dico autem infernum inferiorem, ubi nulla confessio, unde nemini datur exire.

4. Cæterum etiam tunc nec carcer illi deerat, nec infernus. Ab ipso nempe conjurationis et prodicionis pessimæ deprehensa principio, non alibi quam in domo propria carcerali est mancipata custodiæ, nec aliis quam suæ ipsius familiæ data tortoribus. Erat enim illi conscientia carcer, erant tortores ratio et memoria, atque hi quidem crudeles, austeri et immisericordes: sed longe minus a rugientibus illis præparatis ad escam, quibus erat jam jamque tradenda. Sed benedictus Deus, qui non dedit me in captionem dentibus eorum. Benedictus, inquam, Dominus, qui visitavit et fecit redemptionem. Cum enim